

BESZÉLGETÉS SÁNDOR PÁLLAL

„A nehezítő körülmény én vagyok”

MÉSZÁROS MÁRTON

A REFORMKORBAN A MAGYAR SZÍNÉSZEK MÉG EKHÓS SZEKÉREN JÁRTÁK A VIDÉKET. SÁNDOR PÁL RÉGÓTA VÁRT FILMJE MÁRCIUSTÓL A MOZIKBAN.

Sándor Pál új filmje, az öt évtizedes életműben tizenegy éves hiátust követő *Vándorszínészek* a rendező szerelemgyermeké, egyben minden korábbi művéénél nagyobb anyagot forgatott le. A rendező most először dolgozott elektronikára, színészeit pedig hóba, vízbe, hegyek közé küldte reformkori road movie-jában.

A *Vándorszínészek* forgatókönyvét Szekér András, Péterfy Gergely és Sándor Pál írta. A film operatőre Garas Márton, zeneszerzője Másik János és Pásztor Sámuel. Szereplők: Martinovics Dorina, Mohai Tamás, Gáspár Sándor, Hegedűs D. Géza, Rudolf Péter, Nagy-Kálózy Eszter, ifj. Vidnyánszky Attila, Kovács Krisztián, Végh Péter, Gonzales Jázmin. A filmet a Big Bang Media mutatja be.

• *Új filmjét, a Vándorszínészeket 2015 októberében és novemberében forgatták, tavaly nyáron még az utómunka zajlott, a tavaly szeptemberre tervezett premiért márciusra halasztották. Mi nehezítette a munkát?*

A nehezítő körülmény elsősorban én magam voltam, mert addig nem adom ki a kezemből a filmet, ameddig magam számára nem olyan, amit elképzeltem. Vannak objektív tényezők is, de azok kevésbé érdekesek. A szubjektív viszont az, hogy egyszer már összeállt a film. Akkor megnéztem, és rájöttem, hogy számomra ez egy vadidegen dolog.

• *Miért érezte annak?*

Mert nem az volt, amit akartam. Most, eddigi filmjeimhez képest hatal-

masabb anyaggal volt dolgom, hiszen elektronikára forgattunk, életemben először készítettem így filmet. Csomó esetben két kamerára dolgoztunk, hét-nyolc színész volt a kamerám előtt, így nagyon nehéz volt megtalálni a megfelelő pillanatokat az utómunka során. Ha a vágóasztalon van az anyag, nagyon kell figyelni arra, hogy a rendező ne erőszakolja meg azt. Az anyag sűg, 2016-ban pedig nem hallottam meg azt a hangot, amelyet kellett volna. Megszületett egy változat, amelyről úgy éreztem, nem sok közöm van hozzá. Aztán, mivel kifutottunk az időből, Lemhényi Réka, aki a filmemet vágta, elkezdte Pálfi György új filmjének a vágását, így keresnem kellett egy másik vágót: Gothár Mártont.

• *Hogyan kezdték a közös munkát?*

Megkérdeztem Marcit, látott-e tőlem filmet. Mivel nem volt a válasza, odaadtam neki három filmemet, hogy azért mégis legyen valami ismerkedés köztünk. Én persze láttam néhány filmet, amit ő vágott, jelesül Tilla filmjét. A *Tiszta szívvel* az én megítélésem szerint nagyon jó film, úgy érzem, ott megadta az anyag azt, ami benne volt. Marci megnézte a filmjeimet, aztán a komplett anyagot – azt is, amit összeváltunk és azt is, amit nem tettünk be. Pusztán ez a fázis egy hónapot ölelt fel. Öröm volt egy olyan sráccal dolgoznom, akit utoljára három-négyéves gyerekként láttam, amint a szülei, Básti Juli színésznő és Gothár Péter rendező, bemennek vele a tengerbe egy vízbiciklin ülve, miközben ordibálók, hogy ne vigyék magukkal a gyereket.

Természetesen sok olyan epizód, amelyet Rékával megcsináltunk, nem került a kukába, csupán újraértelmezést nyert. Az újravágás viszont elnyújtotta az utómunkát, a Filmlap pedig természetesen sürgetett, de megértett: kérszemre többször módosította a befejezés határidejét.

• *547 millió forintos gyártási támogatást kapott a Filmlaptól a Vándorszínészekre. Nehéz volt meggyőzni a döntőbizottságot arról, hogy ennek a filmnek el kell készülnie?*

Ami meggyőzi őket, az természetesen a forgatókönyv. De nem lehet okom panaszra, mert a film végső költségvetése 800 millió forint volt, amiből jól kijöttem. Egyébként mindig azt mondtam nekik, ha ennyi pénzt rám szántatok, adjatok annyi időt, hogy ebből a pénzből a saját filmemet tudjam elkészíteni. Ahogy említettem, most dolgoztam életben először elektronikára, ennek pedig egészen mások a szabályai, mint a celluloidnak.

• *Új munkája nagyszabású film, sok szereplővel, sok macerával. Jól gondolom?*

Nagyon jól. Újból talpra kellett állítani az utómunka stábot, még a nyáron is vágószobában ültem... Ilyesmik is közrejátszottak abban, hogy tavaly szeptemberről márciusra csúszott a bemutatás. A bemutatáshoz a szabályoknak megfelelően kell lennie egy teszttvetítésnek, el kell készülnie a plakátnak, előzetesnek. Ennél a filmnél az is különösen nehéz volt, hogy egyben kellett tartani egy csoportot, egy olyan társaságot, akik a cselekmény során mindig együtt vannak. A másik oldalról nézve viszont rengeteg új dolgot hozott ez a forgatás, ráadásul nagyon hiszek abban, hogy az adott forgatási napot nagyon meghatározza az, milyen állapotban-hangulatban van az alkotó. Mondok valamit! Van a filmben egy folyón átkelés, majdnem belefulladás. Le lehetett volna rajzolni előre, de először is, felesleges lett volna, másrészt, nem is érdekelt volna, ha már előre látom.

• *Sok improvizációra épült a film?*

Van benne az is, de csak kis mértékben. Nagyon érdekes volt a színészekkel dolgoznom, mivel színészeket játszának. Jó volt látni, amint megelevenedik az, hogy milyen a viszonyuk egymáshoz, örültem annak is, hogy láthattam, hol tart éppen a történet lelki és fizikai síkon. A forgatókönyv

egy holt anyag, amelynek a megszületésénél ott asszisztálhattam. A bábáskodásban nagy segítségemre volt jó néhány fantasztikus színész, akik miután megérezték, mi a munkájuk tétje, hihetetlen odaadással vetették bele magukat a sárba, hóba, vízbe, ha úgy hozta a jelenet.

• *Valóban ez a leghosszabb játékidőjű filmje?*

Egy óra ötven perc, de nem a súlyt, nem a mérethosszt méricskéli a rendező. A játékidő annyi idő, amely alatt reményeim szerint ezt a filmet érdekes módon el lehet mesélni.

• *Tavaly volt ötvenedik évfordulója annak, hogy első filmjét, a Bohóc a falon bemutatták. Két megállapítás is eszembe jutott a film megnézése közben: a rendezőtől messze áll a lelkizés, ez volt az egyik, a másik pedig az, hogy nem tisztelt túlságosan a hagyományokat. Ebből a tekintetből a Vándorszínészek mennyire fog új nyelven megszólalni?*

Nem tudom, mit jelent az, hogy valami nem hagyománytisztelő. Minden egyes filmemet nagyon bohókásnak, életigenlőnek készítettem. A Bohóc a falon azért is felszabadult, mert úgy készült, hogy akkorra már szinte majdnem megfulladtam a vágótól, hogy filmet forgothassak.

Vándorszínészek

A lelkizésre pedig annyit tudok mondani, hogy a sziruposág valóban messze áll tőlem, de mindig is az ember érdekelt. Az összes filmemben az emberi kapcsolatokat próbáltam boncolgatni, azt, miképpen vagyunk egymással, mi határoz meg minket. Nem is abban a korban, amikor a film játszódik, hanem abban, amelyikben a film készül. A kor apropó, hogy attraktív módon tudjak elmesélni valami számomra fontosat kapcsolatokról – barátságról, szerelemről, megcsalásról és megcsalatsárról.

• *Mit gondol, a road movie, amelynek a filmjét címkézik, tematika, ciklus vagy önálló műfaj?*

Az én nagy bajom az, hogy a promóció szempontjából meg kell határozni, milyen is ez a film. Általában mozikat csináltam, méghozzá olyanokat, amelyeket mások kategorizáltak be. Annyi biztos, hogy a Vándorszínészek road movie abban a tekintetben, hogy utazástörténet, mert reformkori színészekről szól, akik kőszínházban szeretnének játszani Pesten.

• *Honnan indul ez a színészcsapat?*

Ahonnán a néző szeretné, mert földrajzilag pontos helyszínek nincsenek benne: hol víz mentén, hol hegyek között utaznak. Olyan helyekre vittem őket,

ahol a tájak hatásosan tudnak leírni egy utazást. Nem is az a fontos, hol játszódik a cselekmény, inkább az a mérvadó, hogy a szereplőket egy közös vágy motiválja. Történetesen az, hogy egy nagyobb, rendezett helyen tudják megmutatni a mániájukat, azt, hogy embereket ríkatnak-nevetetnek meg. Ugyanakkor az is fontos nekik, hogy életben maradjanak, lehetőleg együtt. Minden mozi szabad vegyértékű történet, amelyet a „megítélők” a saját előismeretük, filmtörténelmi tudásuk, adott érzelmi világuk, pillanatnyi állapotuk alapján ítélnék meg. Éppen ez a szabadság a szép a műértelmezésben.

• *Visszatérve a megelőző kérdésre, a road movie-t önálló műfajnak gondolja?*

Biztosan az, de erről egy filmtörténész többet tud mondani, az én dolgom csak elkészíteni a filmet. Egyébként miért lennének feltétlenül mai? Én például nem műfaj felé gondolkozom, az érzéseim, gondolataim, világhoz való viszonyom határozza meg a filmjeimet.

• *Tart attól, hogy a magyar filmipar nagyon kevés road movie-t készített az elmúlt évtizedekben?*

Ne rugózzunk ennyit a műfaji kérdésen! (Nevet.) Egyébként, Paczolay Béla

hívják. A szépirodalmi stílusa számomra kellően furcsa, amit ír, az távol ál tőlem. De Gergő már írt forgatókönyvet, ezt a mostanit pedig egymás szavába vágva, közösen írtuk. Írt egy jelenetet, felolvastam, aztán mondtam valamit, majd felolvastam a saját részemet, így telt meg szép lassan a vödör. Mondhatnám azt is, hogy együtt görgettük a hógolyót. Aztán hogy lavina lesz-e belőle, az csak később derül ki.

• *A női főszerepre, amelyet Martinovics Dorina játszik, Gáspár Kata színésznőt is meghallgatta. Csak vörösökben gondolkodott?*

Dehogy, olyan szereplőben gondolkodtam, akinek elhiszem azt, hogy a film egy bizonyos pontjától vezetni képes a társulatot. Gáspár Kata remek színésznő, de a casting alatt nem tudtam elhinni, hogy fel tud nőni ide, a szó jó értelmében még kicsit gyermeknek látom. Dorina viszont páros lábbal tud vezetni, például engem is, amikor vitatkozik velem. Mohai Tamással, vagyis Mohával több gondom akadt, persze semmi számottevő, csupán arról van szó, hogy hosszabb ideig tartott megmutatnom neki, hogy ki, mi ő. Nagy mázlim volt, hogy olyan remek színészeim voltak, mint Gáspár Sanyi, Rudolf Peti, Nagy-Kálózy Eszter. Magyar Évát megkértem, készítsen koreográfiát, két hétig mozgáskultúrára trenírozta őket. Csak akkor, amikor már forgattunk, esett le a tantusz, hogy keveset használok abból, amit tanított nekik, viszont összehozott egy társulatot.

• *A szereplőgárda egyik tagja ifjabb Vidnyánszky Attila. Mi fogta meg a húszas éveit elején már nagy szakmai sikert elkönyvelő színész-rendezőben?*

Amikor elkezdődött ennek a filmnek az elkészítése, Vidnyánszky, aki a Borostyán nevezetű szerepet játszotta, még nem volt sztár. Zsótér rendezésében láttam a Színház- és Filmművészetin, megörültem érte, mert van benne egy olyan ív, ami magyar színészekben sincsen. Egyébként is beregszászi gyökerű vándorszínészből jött, ez a szemléletmód pedig máig ott van vele. Egyébként olyan alkatú embert kerestem Borostyán szerepére, aki hitelesen tudja elmondani a filmben, hogy az apám neve Petrovics, vagy aki azt tudja kiabálni, hogy „Szabadság, szerelem! E kettő kell nekem.” Na de azt nem mondom ki, hogy ez a figura nem lehet más, mint... •

tíz évvel ezelőtti filmje, a *Kalandorok*, amelyben Haumann Péter és Rudolf Péter játszik, például road movie. Ha azt kérdeznéd, tartok-e attól, hogy majd nem nézik meg az emberek, rávágnám, hogy persze!

De, hogy mi miatt fog nézőket magához vonzani vagy eltaszítani, nem tudom. Még szép, hogy arra vágyom, hogy szeressék és sokan nézzék meg a filmemet. Az átkosban olyan filmeket készítek, amelyet hét-nyolcszázezer ember nézett meg. De a mai helyzetben ilyen nézőszámra nem lehet hagyatkozni, az év legnézettebb filmje, a *Kincsem* a 460 ezer nézőjével igazi csoda. Fogalmam sincsen egyébként, hányan ülnek majd be a *Vándorszínészekre*, az előző rendezésem, a *Noé bárkája* sem mérvadó, mert azt 2007-ben mutattuk be.

• *Miért, azt hányan nézték meg?*

Néhány tízezeren.

• *Nem elégedett vele?*

Őszintén mondom, nem tudom, legyen-e az vele. Nem szoktam megnézni a filmjeimet, csak akkor, ha szól a feleségem. És hol tetszenek, hol nem. A *Noé bárkája* esetében nehezen mondom ítéletet, mert nagyon nehéz volt tető alá hozni, Garas Dezső barátom, az egyik főszereplő akkor már nagyon beteg volt...

• *Azt mondja, road movie-nak is tekinthető a Vándorszínészek, de a cselekmény és*

Vándorszínészek

(Végh Péter, Gáspár Sándor, Nagy Kálózy Eszter, Rudolf Péter.)

előzetes alapján a néző drámai és vígjátéki műfaji olvasata is érvényes lehet?

Akármilyen bután hangzik, ennek a filmnek az a műfaja, ahogyan egymással élünk. Nem véletlenül mondom ezt, hiszen

számomra ez a tézis volt a modell. Dráma lenne? Van benne halál. Együtt akarnak maradni a szereplők, de felsejlik a gyűlölet. Nyilvánvaló, van benne humor is. Tudom, ma már talán nem így kellene filmet készíteni, de öntörvényű vagyok. Bárhogyan is van, a filmet és a forgatás csodálatos élményét senki nem veheti el tőlem. Hiába üvöltöztem, hiába hajtottam bele a színészeimet a leghülyébb helyzetekbe, jól tudtunk együtt dolgozni. A forgatás után volt egy stábuli, ahol odajött hozzám egy munkatárs, aki azt mondta, hogy rengeteg filmben dolgozott, de mégis külön köszöni az élményt, amit néhány hét alatt a *Vándorszínészek* alkotójaként élt át. Kérlek, informáld arról, ez miért történhetett, kíváncsiskodtam. Azt felelte, manapság a rendezők ülnek egy székben, mellettük két asszisztens és így irányítanak, viszont szerinte én stábtag voltam.

• *Péterfy Gergellyel és Székér Andrással közösen írta a forgatókönyvet. Mérvadó az, ha az egyik szerző történetesen szépíró?*

Egy álom szépíróval dolgozni, történetesen akkor, ha Péterfy Gergelynek